

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ДИТЯЧОГО ВІКУ

Спеціальність: **ІЗ «Педіатрія»**
Освітньо-професійна програма: **Педіатрія**
Код компонента в освітній програмі: **ОК 11**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **очна (денна)**
Рік навчання: **1**
Семестр(и): **I (осінній), II (весняний)**
Тип освітнього компонента: **обов'язковий**
Навчальний рік: **2025-2026**

Обсяг: **7,5 кредитів ECTS (225 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**
Підсумковий контроль: **залік**
Пререквізити: **курс біології загальноосвітньої середньої школи**

Кафедра/підрозділ: **Кафедра анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії, проспект Незалежності 12**

Керівник освітнього компонента: доц. **Куліш Віталій Петрович**,
email: vp.kulish@knmu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.knmu.edu.ua/course/index.php?categoryid=1027>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вивчення освітнього компоненту «Анатомія людини з особливостями дитячого віку» для педіатрів являє собою адаптовану до потреб медицини класичну модель університетського курсу, який передбачає набуття кожним студентом знань у світі природничо-наукових уявлень про розвиток, будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря.

МЕТА КУРСУ: є набуття кожним здобувачем знань з анатомії у світі природничо-наукових уявлень про розвиток, будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Аналізувати інформацію про будову тіла людини, системи, що його складають, органи і тканини;
- Визначити топографоанатомічні взаємовідносини органів і систем людини;
- Тракувати закономірності пренатального та раннього постнатального розвитку органів людини, варіанти мінливості органів, вади розвитку;
- Інтерпретувати статеві, вікові та індивідуальні особливості будови організму людини;
- Передбачити взаємозалежність і єдність структур і функцій органів людини їх мінливість під впливом екологічних факторів;
- Визначити вплив соціальних умов та праці на розвиток і будову організму людини;
- Демонструвати володіння морально-етичними принципами ставлення до живої людини та її тіла як об'єкта анатомічного та клінічного дослідження.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (20 год.):

1. Анатомія людини - як наука. Світова, Українська та Харківська анатомічні школи. Функціональна остеологія з особливостями дитячого віку. Вчення про сполучення кісток. Функціональна артрологія.

2. Функціональна мієнологія з особливостями дитячого віку
3. Функціональна анатомія органів травлення з особливостями дитячого віку. Очеревина.
4. Функціональна анатомія органів дихання з особливостями дитячого віку. Плевра. Середостіння. Загальна анатомія органів ендокринної та імунної систем.
5. Функціональна анатомія серцево-судинної системи з особливостями дитячого віку. Кровообіг плода. Функціональна анатомія лімфатичної системи.
6. Загальна та функціональна анатомія органів сечовиділення. Загальна та функціональна анатомія органів чоловічої та жіночої статевих систем. Промежина.
7. Вчення про нервову систему. Розвиток нервової системи. Функціональна анатомія спинного мозку. Оболони.
8. Функціональна анатомія головного мозку. Оболони.
9. Провідні шляхи головного та спинного мозку.
10. Черепні нерви та анатомія органів чуття

Перелік тем практичних занять (120 год.):

1. Організація навчального процесу на кафедрі анатомії людини. Предмет і задачі анатомії. Методи дослідження в анатомії. Основні сучасні напрями розвитку анатомії. Анатомічна номенклатура. Осі і площини тіла людини. Кістка як орган. Класифікація кісток. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
2. Загальна характеристика хребтового стовпа. Загальні ознаки хребців. Особливості будови шийних, грудних, поперекових хребців, крижової кістки, куприкової кістки. Хребтовий стовп у цілому. Вади розвитку хребців. Вікові зміни форми хребта у дітей і підлітків. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
3. Кістки поясу верхньої кінцівки. Кістки вільної частини верхньої кінцівки. Кістки поясу нижньої кінцівки. Таз у цілому (отвори, діаметри, кон'югати та ін.). Кістки вільної частини нижньої кінцівки. та їх вікові особливості. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
4. Анатомія черепа I. Лобова, тім'яна, потилична, клиноподібна, скронева кістки. Канали скроневої кістки. Поняття про мозковий череп (Neurocranium). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
5. Анатомія черепа II. Решітчаста кістка, верхня та нижня щелепи, леміш, вилична, піднебінна, слъозова, під'язикова кістки. Поняття про лицьовий череп (Viscerocranium). Очна ямка, кісткова носова порожнина, навколососові пазухи, кісткове піднебіння. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
6. Анатомія черепа III. Зовнішня і внутрішня основи черепа. Передня, середня і задня черепні ямки та їх сполучення. Скронева, підскронева, крило-піднебінна ямки. Вікові і статеві особливості будови черепа. Варіанти та аномалії розвитку кісток черепа. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
7. Вчення про з'єднання кісток. Класифікація з'єднань кісток. Загальна артрологія. Поняття про суглоб. Класифікації суглобів. Обов'язкові та допоміжні елементи суглобів. Біомеханіка суглобів. Розвиток та вікові особливості з'єднань кісток. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
8. З'єднання кісток черепа. Вікові особливості з'єднання кісток черепа: тім'ячка, їх види, будова, терміни скостеніння. Атланта-потилічний суглоб. З'єднання хребтового стовпа. З'єднання грудної клітки. З'єднання грудного поясу. З'єднання тазового поясу. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
9. З'єднання кісток вільної частини верхньої кінцівки. З'єднання кісток вільної частини нижньої кінцівки. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
10. Підсумкове заняття: «Остеологія. Вчення про з'єднання кісток».
11. Введення у мієлогію. М'яз як орган. Класифікації м'язів. Допоміжний апарат м'яза. М'язи і фасції грудей. Діафрагма. Тестові та ситуаційні завдання за темою.

12. М'язи і фасції спини. Розвиток та особливості будови м'язів та фасції у різних періодах після народження. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
13. М'язи і фасції живота. Біла лінія живота. Топографія ділянок живота. Піхва прямого м'язу живота. Пахвинний канал. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
14. М'язи голови. Фасції і топографія голови. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
15. М'язи шиї. Фасції і топографія шиї (класифікації фасцій, трикутники шиї, ділянки шиї, межлестнічний простір). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
16. М'язи верхньої кінцівки. Фасції і топографія верхньої кінцівки (пахова та ліктьова ямки, канали, борозни). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
17. М'язи нижньої кінцівки. Фасції і топографія нижньої кінцівки (стегновий трикутник, підколінна ямка, канали). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
18. Підсумкове заняття «Міологія». Комп'ютерне тестування за базою КРОК-I (матеріал I семестру).
19. Анатомія ротової порожнини у дитини та її похідних: язик, піднебіння, зуби, зів, слинні залози. Анатомія глотки. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
20. Анатомія органів травного каналу (стравоходу, шлунка, тонкої і товстої кишки). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
21. Анатомія великих травних залоз (печінки та підшлункової залози). Анатомія жовчного міхура та жовчовивідних протоків. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
22. Ділянки передньої черевної стінки. Проекція органів черевної порожнини на ділянки черевної стінки. Анатомія очеревини та її похідних. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
23. Анатомія зовнішнього носу, носової порожнини, гортані. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
24. Анатомія трахеї, головних бронхів. Анатомія легень та плеври. Середостіння (класифікації, межі, вміст). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
25. Анатомія та розвиток органів сечової системи (нирки, сечоводи, сечовий міхур, сечівник). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
26. Анатомія чоловічих статевих органів. Чоловіча промежина (межі, поширення будова). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
27. Анатомія грудної залози. Анатомія жіночих статевих органів. Жіноча промежина (межі, поширення будова). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
28. Загальні принципи та вікові особливості будови і функції серцево-судинної системи. Анатомія серця: Топографія серця. Загальна будова серця. Велике й мале кола кровообігу, будова стінки серця, анатомія камер серця, клапани, кровопостачання серця, нерви серця. Провідна система серця. Осердя (будова, порожнина, вміст, пазухи). Кровообіг плоду. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
29. Анатомія органів ендокринної системи: щитоподібна, прищитоподібні, надниркові залози. Ендокринна частина підшлункової залози, гіпофіз, епіфіз. Анатомія органів та утворень імунної системи: загруднинна залоза – тимус, кістковий мозок, селезінка, мигдалики. Лімфатична система. Загальний план будови. Головні лімфатичні протоки. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
30. Підсумкове заняття «Спланхнологія. Анатомія ендокринної та імунної систем. Лімфатична система». Комп'ютерне тестування за базою КРОК-I (матеріал I та II семестру).

Перелік тем самостійної роботи студента (85 год.)

1. Описати основні етапи розвитку анатомії: історія розвитку анатомії в античні часи; історія розвитку анатомії в епоху Відродження; історія розвитку українських анатомічних шкіл до XX сторіччя; історія розвитку українських анатомічних шкіл у XX – XXI століттях.
2. Оволодіти умінням застосовувати площини та осі щодо опису анатомічних об'єктів.

3. Оволодіти основами антропометричного опису черепа: описати статеві та індивідуальні особливості будови черепа; описати вікові особливості будови черепа
4. Оволодіти умінням малювати - демонструвати на препаратах будову кісток, хребців, ребер, груднини, будову кісток верхніх та нижніх кінцівок
5. Оволодіти умінням малювати схеми з'єднання кісток: черепа, хребців, ребер, верхніх та нижніх кінцівок.
6. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах з'єднання між кістками
7. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах : м'язи тулуба; голови; шиї; верхніх та нижніх кінцівок.
8. Підготовка огляду наукової літератури або проведення наукового дослідження (за вибором): Розвиток черепа в онтогенезі. Варіанти та аномалії розвитку черепа. Розвиток з'єднань кісток в філо- і онтогенезі. Варіанти та аномалії розвитку верхніх та нижніх кінцівок. Варіанти та аномалії розвитку скелетних м'язів.
9. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах будову: органів травної системи; стравохід, шлунок, печінка, підшлункова залоза, тонка та товста кишка
10. Оволодіти умінням малювати хід очеревини в черевній порожнині і порожнині малого таза.
11. Оволодіти основами антропометричного опису зовнішньої будови органів дихальної системи.
12. Оволодіти умінням читати рентгенограми органів травної, дихальної систем.
13. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах будову серця, стінок серця, камер, судин, провідних шляхів серця

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за розкладом кафедри чи за попередньою реєстрацією через корпоративну пошту кафедри.

Методи навчання: Розповідь-пояснення, дискусія, бесіда. демонстрація на анатомічних препаратах, презентація, використання трупного матеріалу; робота з віртуальним анатомічним столом Anatomage Table; робота з синтетичним трупом SynDaver, підготовка до ліцензійного інтегрованого іспиту КРОК-1, розв'язування ситуаційних задач, оцінювання вікових, статевих та індивідуальних особливостей будови органів людини.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (<https://knmu.edu.ua/documents/normatyvni-dokumenty-navchalnogo-proczesu/>). Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) здобувачу виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». Підсумковий бал за (ПНД) та підсумкові заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу. Оцінки виставляються у електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Індивідуальні завдання (ІЗ) оцінюються до 10 балів.

Підсумковий контроль. Підсумкове заняття обов'язково проводиться протягом семестру за розкладом, під час занять. Прийом ПЗ здійснюється викладачем академічної групи або проводиться обмін суміжних груп між викладачами. . Під час оцінювання знань здобувача з

теоретичних питань, що входять до даного підсумкового заняття (ПЗ) здобувачу виставляється традиційна оцінка, яка конвертується у багатобальну шкалу разом з оцінками за ПНД

Оцінка з дисципліни (ОД). є сума балів за ПНД від min – 70 до max – 120.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: необхідно регулярно відвідувати практичні заняття; мати теоретичну підготовку до практичних занять згідно тематики; не спізнюватися і не пропускати заняття; виконувати всі необхідні завдання і працювати кожного заняття.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізненні більше ніж на 5 хвилин ви можете бути не допущені до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими потребами можуть зустрічатися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання здобувача це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, контактуйте з викладачем.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін [та ін.]. – 7-ме вид., доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2019.
2. Анатомія дитини (з основами ембріології та вадами розвитку) : навчально-методичний посібник для здобувачів вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів / І. І. Бобрик, В. С. Школьніков, С. Д. Максименко, Ю. Й. Гумінський. - Луганськ : Віртуальна реальність, 2012.
3. Неттер, Френк Г. Атлас анатомії людини з латинською термінологією: переклад 7-го англ. вид. / Френк Г. Неттер; наук. ред. укр. вид.: Л.Р. Матешук-Вацеба, Л.Ю. Смольська, Д.Ю. Коваль-Гнатів, К.: ВСВ «Медицина», 2023-655 с.
4. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські та англійські еквіваленти) / В. Г. Черкасов, І. І. Бобрик, Ю. Й. Гумінський, О. І. Ковальчук. – Вінниця: НоваКнига, 2010. – 392с.

5. Sobotta. Атлас анатомії людини. У двох томах / Sobotta; За редакцією Р. Путца та Р. Пабста.; переробка та редакція українського видання В. Г. Черкасова, переклад О. І. Ковальчука. – Київ, «Український медичний вісник». – 2010. – 840 с.
6. Анатомія людини: підручник / С. М. Білаш, М. М. Коптев, О. М. Проніна, О. М. Беляєва та ін. ; за ред. С. М. Білаша. – К. : ВСВ «Медицина», 2023. – 279 с.

Зав. кафедри анатомії людини,
клінічної анатомії та оперативної хірургії

Ігор КОЛІСНИК